

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31. NI. KAT. RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 22.—, POLUGOD. K 16.—, ČETVRTGOD. K 8.— POJEDINI BR. 1 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

O jevrejstvu i boljševizmu.

Pod tim je naslovom g. Nikolajević u beogradskoj Tribuni stilizovao svoja čuvstva protiv Jevreja. Mantija, u koju ih je zadjenuo, ima da probudi dojam, da se tu radi o nekom kritičnom razmatranju jevrejske psihe i da je autor polazeći sa takovoga stanovišta iznio neko dublje razumijevanje za „aktuelni“ problem: jevrejstvo i boljševizam.

„Jevrejin je u životu praktični egoist, sklon uvek da stvarno, konkretno gleda na sve stvari, bistri, čak i vrlo bistri cinik bez osećaja velikih misterija života i smrti. — On je filozofski materijalist: najciničnije shvatanje istorije je ipak najpotpunije formulisao jedan Jevrejin, Karlo Marks, degradujući čovjeka i svodeći i velike ljude, koji će uvek ostati jedna tajna, na rezultate ekonomskog faktora.

Ceo hrišćanski svet gazio je tu rasu. Zato Jevrej, ponižen, osmejan, odgurnut, pluvana parijska grca jedan urlik večne mržnje. — Šajlok se ustremkuje i pun je nezajazljive mržnje i žuč, u kojoj bi udavio sav taj hrišćanski svet. — I on je antisocijalan, i jevrejstvo je protivnik države, i zato ima uvek krik mržnje protivu svih institucija ove države, koje mu trebaju, ma da ih mrzi.

Boljševizam je rođen u krvi nebrojenog niza slovenskih mističara revolucionara, koji su u svojoj duši nosili nostalgiju slobode, koji su pod despotijom careva svom bolešću svoje rasrgane duše hteli jedno sunce, koje se ne će roditi, jer je u čoveku prokletstvo. — Mrtvi nostalgičari i živi Lenjin, koji u svom zločinu ima onaj potez demonske konzekventnosti i u kome se sveti Petar Veliki, od čijeg su oka prskale ikone starih ortodoksnih crkava.

Istom onda, kada je boljševizam stao da ruši sve vrednosti jedne civilizacije, kada je bolnu nostalgiju mrtvih ugušio nagon uništenja, imao je uza se Jevrejstvo. Nad Rusijom pada tama uništenja, misterij njenih genijalnih mističara je mrtav ugušivši se u krvi i zločinu. — Dotle Trocki pod teorijom dobra za sve nas nosi u duši onu večnu mržnju prezrenog Jevrejina. I dok su svi oni, koji svojom krvlju srušišu despotiju careva, Rusiju voleli jednom neobuzdanom ljubavlju, dotle je Trocki mrzi — on voli leš Rusije“.

Eto, to je ta pjesma o mržnji. — Zovem to pjesmom jedino zato, da označim mjerilo, po kojemu se taj literarni produkt mirno i hladno može da ocijeni. Jer bi se mogao da nađe neki, koji će takovo pisanje nazvati zluradnim i tendencioznim iznakaživanjem. Recimo dakle, da je to niz umjetnički apercipiranih, dakle subjektivno

preuđenih utisaka, za koje dakako ne može da vrijedi ono mjerilo, što nam ga nameće želja za objektivnošću, općom istinom i pravičnošću. — Ne sumnjam, da su ta protiv jevrejstva uperena čuvstva od autora istinski proćućena. Baš zato ne mogu, da mu pripišem u grijeh, što nijedne od svojih misli nije obrazložio, nego je radije pjesnički iznio slike i poredbe iz — Šekspira. — Ne pada mi na um, da argumentacijama djelujem na autorova čuvstva zaziranja. . . . Pa ipak valja njegove misli podvrći nekoj kritici, već radi svijeta, jer svijetu je bio namijenjen njegov „krik“.

Dakle: Jevrejin je egoist, cinik, negator čovjekomrzac i t. d. Po autoru su to stalni i nepromjenljivi elementi jevrejske duše. Uputa za život glasila bi onda ovako: pa imao Jevrej i svetačavo lice i nosio gest dobročinitelja, ne vjeruj mu, to je u njega samo maska, za kojom se baš na osnovu njegove (rasne) fizionomije mora da krije cinik, negator i t. d. — Ta nas „ideologija“ i odviše sjeća na onu od Chamberlaina i sličnih mu njemačkih političko antropoloških psihologa. Dostatno je upozoriti na tu srodnost, da se dokaže njezina nevrjednost. Poznato je, da su ti autori pokušali, da konstruišu neku stalnu rasnu psihu, u prvom redu za germansku rasu, a onda i za jevrejsku. Germanska se rasa prema njihovoj teoriji odlikuje stalnim superiornim kvalitetima. Tako je na pr. procvat stare egipatske umjetnosti, onda hrišćanska nauka, pa procvat u sjevernoj Italiji u doba renesanse prouzročen invazijom njemačke rase, što se navodno i odatle razabire, da su slikari tih razdoblja ljude većinom slikali s plavom kosom. — Dotle je jevrejska rasa, ukratko, nesposobna za stvaranje najviših etskih i estetskih vrednota i obilježena niskim instinktima. — Nu ozbiljni je svijet obračunao sa tom tendencioznom znanošću, te i nadalje vjeruje samo mirnom i hladnom, jedino od svete želje za istinom prodahnutome historiografu. Ne uzevši kod toga uopće u obzir, da je i moderna biologija uskratila svaku potporu takovim konstrukcijama o fiksnim rasnim kvalitetima, učeći nas večnu akomodaciju i mijenu živog organizma.

Takovi bi psiholozi bili u stanju da i jednom Gustavu Landaueru da doviknu: „Pod teorijom dobra za sve on nosi onu večnu mržnju“. — I doista ne znam, koji su biografski podaci autora potaknuli na onaj slijed misli: „Lenjin u svom zločin-

stvu ima potez demonske konzekventnosti, jer — u njemu se sveti Petar Veliki. . . I dok su svi oni, koji srušišu despotiju careva, Rusiju neobuzdano ljubili, Trocki je mrzi, on voli njen leš“ — jer u njemu se sveti Šajlok. . .

Jasno je, da autoru zato ne treba egzaktnih podataka, dostatna mu je ona unapred zasnovana, svim činjenicama pretpostavljena teorija o stalnim svojstvima jevrejske psihe. I zanesen svojim jakim afektom ne vidi, da mimoilazi i nepravedno osuđuje onaj bezbroj jevrejskih studenata i studentkinja, koji se raskrstišu sa čitavom tradicijom svoga drevnoga naroda i žarom svoga orijentalnog temperamenta — osjećajući valda neku srodnost duša — priljubiše svojoj ruskoj braći, goreći od bolesne čežnje, da usreće cijelo čovječanstvo, u dubokom uvjerenju, da u kolijevki Rusije zibaju novoga Spasitelja.

„Jevreji su nesposobni, da stvore državu“. A ne bi li nas možda gospodin psihohistorik uputio, otkada datira ta nesposobnost? — Jer historija nas uči, da smo — fala Bogu — imali uzornu državu i da se silni Rim prilično naprezao, dok mu ipak ne uspije uništiti je; te se rasusmo po svijetu, uživajući do danas „gostoljubivost“ njegovu. — Pa recimo, da je ta nesposobnost akvirirana: onda bi opet taj radoznao jevrejski svijet htio da znade, je li ta nesposobnost prolazna ili — Bože sačuvaj — trajna? — Napokon se iz autorova pisanja vidi, da je i o cionizmu nešto naučio, i on se nimalo ne ustručava, da o njemu ustvrdi ovo: „Njihova koncepcija cionističke države je samo neprijateljstvo ovoj državi druge vere, nešto negativno, a ne pozitivno“. — Taj je ispad napokon ipak odveć sićušan, a da bi se isplatilo njemu nasuprot postaviti mišljenja drugih, doista vrijednih i u svijetu priznatih nejevrejskih glava, koje se dive pothvatu, da se stari po vaskolikome svijetu rasijani narod presadi na svoje historijsko tlo, e da bi opet ujedinio svoje rascijepane duševne potencije.

Poniženje, patnja i bol najvažniji su faktori naše prošlosti i naše sadašnjosti u rasulu. To priznaje i naš autor i ističe osjećaj mržnje kao jedinu emanaciju tih boli. To znači: ili se odveć malo bavio psihologijom bola, ili je svoje saznanje u tom slučaju tjesnogrudno primijenio. — Ne leži li u bolu titanska snaga? Ne rađa li se u mukama život? Možda je baš u tim

našim mukama razjašnjenje našega inače „neobjašnjivog“ vitaliteta; t. j., da smo samo kroz jedno stoljeće u tome rasulu živjeli u sreći, možda nas ne bi više bilo. — Istina bog: terzistvo karaktera se vrlo često ispoljuje kao emanacija patnje, ali „zgrčeni“ i od mržnje prodahnuti terzit nije jedino čedo bola. — Od bola se rađaju misli, i filozofski sistemi stvaraju se od potrebe za izmirenjem neposredne unutrašnjosti sa vanjskim svijetom. Od bola se rađaju čuvstva, bujni svijet lirika. A u istoj se kolijevki rađa i sanjar, i idealista, i fanatik, i mistik, i svetac. — Pa kad je to opći zakon, zašto da ne vrijedi i za nas? Zašto bi se u nas patnje bezuslovno pretvarale u mržnju, te bi ova bila jedini i osnovni potez naše psihe? I ako mene ljubav vuče k svojem, ipak mi se čini, da sam sa opće ljudskoga gledišta pravedniji, prosuđujem li onako onaj bezbroj individualnih ekstrema, kojima dandanas naša rasa obiluje.

Ja vjerujem u iskrenost jevrejskog revolucionara u Rusiji! Ne samo sa nekog teoretskog gledišta, već i stoga, što sam gledao krijesove blistavih im očiju i upoznao buru u njihovoj duši. I nije slučaj, da se baš u Rusiji našao veći broj jevrejskih revolucionarnih fanatika: jer je religiju svetoga ruskog grada, pomladena u mladim srcima, našla odziva u pomladenoj religiji proroka. I tako se oboje razumješe i vičuše do jedne etskog spoznaje, koja je nad interesima nacija i država, i poznaje samo čovjeka.

Mi vjerujemo u svoj nacionalni idealizam, probudjen od sanjara Herzla. Mi vjerujemo sebi, da nijesmo „koncipirali državu iz mržnje prema ovoj državi druge vjere“, i što više, da je nijesmo koncipirali, da vodi vječne ratove poput drugih država. Nego jedino zato, da ukinemo one, usljed našega neprirodnog položaja među narodima nastale, antiteze, da našu bol ublažimo i njezine posljedice za naš karakter uklonimo toplinom rođene grude, i da tako svijetu dademo možda manje egzaltiranoga, ali zato ne manje čovjekoljubivoga, a po svom biću harmoničkoga kozmopolitu.

Valja ipak konstatovati, da je najsmionija tvrdnja autorova ona, da su Jevreji

„protivnici države, jer je država jedna etička potencija.“ Zar onaj narod da bude protivnikom etičkih principa kojemu proroci dadoše tradiciju? Ta zar nijesu etika i jevrejstvo već od dekaloga amo dva historijski nerazdruživa pojma? Ostajmo i opet stvarni i razmatrajmo radije problem ovako:

I ako je sigurno, da država utjelovljuje u sebi jedan niz čudorednih principa, mi se pitamo: predočuju li ti principi, koji ne smiju da svojom širokogrudnošću prekorače interese države, odista vrhunac etskoga naziranja, do kojega se čovjek uopće može snagom svojom duševnosti da dovine?

Taj čas imam na umu države ustrojene tako, da med njima ili u njima bilo usljed rasnoga, ili nacionalnog, ili zajedničkima interesima jedne društvene grupe uvjetovnoga egoizma može da dođe do konflikta, u kojemu se sukobu opće dužnosti čovjeka prema čovjeku moraju da podrede posebnim interesima takove države. Imajući dakle takovu državu na umu, valja ustvrditi, da naši etski ideali nikako ne smiju da budu njojzi podređeni. — Pri tome sam sebi svijestan toga, da se mišljenja o postanku, biću i ciljevima etizirane ljudske volje razilaze i zato valja prije svega uočiti dva divergentna smjera.

Jedni — sa možda i suviše osjećaja za „velike misterije života i smrti“ i uvjerenja o svemoći zakona života i smrti — voljni su, da i svoje čudoredne impulze, slijedeći evolucionizam jednoga Darwina i Spencera, podrede zakonima žive prirode. Prema tome etika nije djelo individualiteta, koji bi nekako a priori čeznuo za dobrim. Nego se dobro historijski razvilo unutar onoga zakonskog lanca, koji veže jedinice u socijalnim tvorevinama života. Dobro dakle nije ništa apsolutno, nego — usred cjelokupnosti bivanja u prirodi — također podvrgnuto principu relativiteta. — Iz toga slijedi, da su čudoredni postulati samo prirodni, ergo doista čudoredni, ako ne iskaču svojom osebujuošću, te se podudaraju sa zakonima historijskih socijalnih tvorevina. Takova tvorevina bila bi po nekima i država (ne uzimajući u obzir Gumplovicza, Ratzela i Oppenheimera). Dakle: prekomjerno razvita etska volja pojedinaca vodi do razmirica sa okolicom, može da smeta poredak društva, i da ga — razara.

Posve drugo mišljenje o dobrome imade etski individualista. On nipošto ne će, da svoje čudoredne osjećaje podredi biološkim principima i to iz uvjerenja, da se njegovi čudoredni impulzi uzdižu daleko nad sve prirodne zakone. — Omim časom, kad je u toku svoga razvitka dopro do te visine, da umije snagom svoje dužnosti da oštro razlikuje dobro od zla; i da po tome principu bez obzira na posljedice prosuđuje ovaj svijet, onim časom morao je da se srazi sa prirodom. Jer nigdje u prirodi nije proveden princip dobra, dapače izgleda kao da većma pobjeđuje zlo. — Ne nalazeći dakle u prirodi na daleko i široko izvora svojoj etskoj snazi, koja kao da proizlazi jedino iz njegove duševnosti, on je bio primoran, da ga traži negdje van — nje. I doista: nijedan put ne vodi tako vjerno do Boga, kao onaj apsolutnoga i duboko pročišćenoga etosa. — Iz toga slijedi, da su čudoredni principi autonomni. Jaki etski individualiteti mora da budu ciljem ljudskoga razvitka. A geslo ljudstva: bezobzirna borba dobra protiv zla, pravičnosti protiv nepravde, istine protiv laži. I opet bez obzira na životinjske instinkte srodnosti, i slično. Bez obzira na sreću pojedinca, jer borba za uzvišeni etski ideal, za etsko revolucioniranje ljudstva, ta borba jest i odviše često borba protiv nadmoći prirodnih sila i rađa — martirij.

Obazrijevši se na tradiciju jevrejskih proroka, koji su prvi propovijedali takovu etiku, razumjet ćemo, da ta etika i dandanas među Jevrejima imade sijaset sljedbeniku. A uvaživši i onu bolnu pozadinu njihovoga čuvstvovanja shvatit ćemo, zašto su baš oni tako često fanatici te etike. — Razasuti po cijelom svijetu, vežući tako cio svijet, a da sami nijesu vezani lancima nacionalnog teritorija, slabo ukorijenjeni ondje, gdje žive — oni nose u sebi dispoziciju, posvetiti se svesvijetskim idealima, dakle takovima, koji se ne vežu na granice nacija i država. — Mislim, da ovako valja shvaćati i odnošaj Jevreja prema socijalističkoj ideji, odnosno njezinome čudorednom sadržaju.

Konačno još nekoliko riječi o samome boljševizmu. — Boljševizam u svojoj teoriji nije drugo, nego Marksizam. Što ga

Listovi iz Poltave:

»Nova stranica.«

Poltava je u zadnje vrijeme proživjela nov ustanak. 28. jula u veče ostavili su boljševici naglo grad. Ovaj odlazak na vrat na nos više je nalikovao paničkom bijegu no uzroku. Tek što su zadnji odjeli ostavili kijevsku stanicu, sasušu se na grad male granate, pljučkanje pušaka i tanadi mašinskih pušaka. Nekoliko se projektila raspisnulo nad kućama; teško bi bilo reći, jesu li našli žrtava i koliko njih. Ipak mislim, da ih nije moglo biti mnogo.

Tako se otvorila nova stranica u povijesti našega grada, koji je već proživio toliko ustanaka. Začetak ove nove ere nije svijetao. Dok pišem ove retke, ujutro iza okupacije grada, haraćenje i pogrom bijesni u njegovim ulicama i stanovima. Kuće, koje nastavaju Židovi, provaljuju se, pa i najsiromašnija se lišava svoje sadržine. Tek što su prvi razbojnici otišli, dolazi

druga četa i odnaša, što su oni ostavili; a ova se opet udaljuje, tek da je izmijene drugi razbojnici. U raspravi, koja se sutradan održala u gradskoj vijećnici, ustanovilo se, da su nekoje kuće opljačkane sedam i više puta. Treći dan vijesti su opet tužne; neprekidna pljačkanja u više ulica. Upravo je izašlo naredjenje, koje zabranjuje pljačkanje i zapriječuje se pljačkanjima strijeljanjem. Dva su zločinca ustrijeljena.

»Židovi su samo opljačkani.«

Prije odlaska boljševici su pustili iz tamnice 150 crvenih gardista, koji su bez sumnje bili zatvoreni za zločine protiv zakona više ili manje ozbiljne naravi. Zatim je došla tajanstvena rulja ustaša, koja je razorila tamnicu i policijsku stanicu i pustila na slobodu sve utamničeničke, od kojih su mnogi bili počinili najodvratnije zločine. Uz takove prilike stanovnici su sa zebnjom očekivali, da grad zaposjedne vojska, jer su s pouzdanjem računali na njezinu zaštitu. Ova se nada bolno razočarala, jer su vojnički odjeli bili kolovodje pogromske bujice, a najgori elementi gra-

da radosno su ih nasljedovali. Imetak, izbačen iz židovskih stanova na cestu, otičali su građani, pa i djeca, koja su vodila konjake od ulice do ulice i pokazivali im Židove... To je žalostan vidik za čudoredne mladačkog elementa u skoroj budućnosti. »Židovi su samo opljačkani... Nijedan nije usmrćen...«

To je istina, ali to je samo jedan izgovor, koji izaziva na poredjivanje s mračnim danima prošlosti i događajima, koji se ne će i ne smiju vratiti. Između talaca, koje su uzeli boljševici na svome uzroku, a čija je sudbina crna i mračna, bilo je mnogo Židova. Cijelo pučanstvo Poltave zna, što su najblagotvorniji predstavnici židovskog pučanstva imali da prepate, kad su ih slali u unutrašnjost zemlje na težak posao. Tridesetpet njih, noseći na svojim tjelesima znakove odvratnog mučenja, primljeni su u bolnicu u takovom tužnom stanju, te je to potaklo jednoga od boljševičkih predstavnika u vodstvu, da je u svoj izvještaj stavio ovu rečenicu: »Smrt huljama, koje su obešćatile boljševičke vlasti ovakovim okrutno-

*) Izašlo u listu »Jutro Juga« u Jekaterinoslavu dne 10. 9. 1919.

dakle čini osobitom pojavom, nije njegov teorijska pozadina, nego jedino njegova politička metodika, kojom se ta teorija po prvi puta, i to silnički prenosi u živo. Preblizi smo događajima, a da bismo mogli o njima stvoriti miran sud. Ali zato ipak ne ćemo da zatajimo svoga zgražanja nad onim plemenitim žrtvama protivnih nazora koje danas plivaju u potocima krvi. Najenergičnije odbijamo tendencioznu objeđivanja, da su Jevreji obretnici one terorističke revolucionarne tehnike boljševizma. Da je uz Lenjina, Buharina, Zinovjeva Trocki, to nije dovoljno, da se motivira takova tvrdnja. Tim više, što je statistika pokazala, da među boljševicima imade razmjerno malo Jevreja. A napokon Jevreji u historiji ljudskih krvoločtava nikada nisu igrali uloge. Možda bi se za tu praktičnu politiku boljševika mogla učiniti većma odgovornom ona autorova hereditarna i „demonaska konzekventnost“ Lenjina nova . . .

Svjetski je rat minuo, ali neprijateljstva nijesu jenjala. Zrak, koji udišemo, odista je okužen mržnjom. Je li potrebno, da se strasti onakovim literarnim produkcijama i dalje raspiruju?

Vrijeme je, ljudi, da se zblizimo.

Dr. R r.

Em. Rádl.

Antisemitstvo.

(Iz rasprave poznatog češkog filozofa u novinama »Česka Straž« br. 43 i 46.)

... Antisemitizam je tako niska praznovera kano verovanje u veštice, jest greh protiv vere u lice Božje u čoveku, a nalikuje u svojim posledicama posvema onoj niskoj praznoveri. I zato: ukraj s antisemitizmom!

Jevreji doduše pate od antisemitizma i brane se od njega, to je stvar njihova, a gledalac te obrane primećuje u najboljem slučaju, da se brane nespreditno (ta povesna jevrejska spreditnost, uveren sam, jednako je samo komad praznovera). Ali od antisemitizma patimo mi svi, društvo, narod, država, opći moral, istina, a toga treba da se obranimo mi. Antisemitiz predbacije meni doduše neobičnu zabrinutost

stima. Židovi su dakle tako trpili od boljševičkog režima. Najviše su od toga stradavale bolje klase Židova, ali nije bilo rijetko, naći siromašnih Židova u boljševičkim tamićama. Sad, kako je to kod svih pogroma, najviše trpi siromašnija klasa Židova; malim trgovcima, zanatlija ma itd., koji teško rade da namaknu kukavni hljeb, oduzeše zadnju imovinu, koja im je još preostala od boljševičkih »rekvizicija«.

Novi režim.

Jest, valja reći, da je novi list u povijesti ovoga grada tužan; on je, tek što se stvorio, zamračio početak režima, koji se činio mnogima erom rada i vladom zakona, s čistom i jednakom pravdom za zaštitu svih naroda, svih klasa, svih slojeva društva. Sad ovaj narod pita: »Je li to put, kojim će da započne nova era? Kad će proći ovo oblače duha mržnje, pogromai suza?«

Ovu sam tužnu i tmurnu stranu u životu našega grada ispisao za prvih dana, dok je još pljačkanje haralo ulicama. Mi-

za Jevreje; no molim pristojnog čitatelja (i samo za takoga pišem), da ne umeće u moja razmatranja svoje predrasude i siguran sam, da će onda razumeti, da nije nikako Jevrej, nego da je antisemita najveća pogibelj republike.

Antisemitizam je nenavisno raspoloženje misli protiv Jevreja kano plemenu telesno i duševno tobože nižemu; od njegovih društvu štetnih osobina može se obraniti samo nasiljem. Jevreji da su duševno niski: prevejami, materijalistički, egoistički, drže potajno skupa ne samo u obitelji, već na celom svetu, tako da se poljački Jevreji u tajnoj simpatiji sa Jevrejima engleskima i južno-američkima; imadu apetit, da obladaju svetom niskim srestvima (novcem). Od natavi su anarhisti, verolomci, a osobito menavide Slavenima.

Česke su novine pune ovih tužba: antisemitizam je danas za češku državu aktualnije pitanje nego veća. Započelo je to početkom rata, onda je došla debata u novinama, rasprava Herbenova, a još oštija antisemitska rasprava Uhlirževa; zatim je počeo »Večer« sa svojim surovim napadajima, a jedno vreme i »Venkov«. Prof. Pečarž dao je antisemitizmu znamenitu sankciju raspravom: »Jevreji i boljševizam« (»Nat. Listy« 31. IX.), gospodja Vukova-Kuneticka napisala je u listom listu raspravu »Taneček«, u kojem se grozi indirektno pogromima, a i tednici drže podesnim, da šire antisemitsko raspoloženje... Iz praških novina pak širi se antisemitizam u provinciju; provincijalni listovi pišu u njegovom duhu uvodnike, a većina ih danas smatra neospotivom stvarti, da češkoslovački narod mora da bude na vevek antisemitičan.

Jesu li Jevreji tako loši, kako ih sa svijuju strana okrivljuju? Pre nego se odlučiš na odgovor, čitatelju, seti se, da si Slaven. Šta su bili Slaveni u očima Nemaca? Bio je to narod telesno i duševno tobože niži; od njegovih društvu štetnih osobina može se braniti samo nasiljem; bili su to niski prevejanci (Česi), nesposobni za idealan polet; množe se kano kunići (Poljaci), a masom hoće da nadvladaju ne-

sliao sam napisati niz kratkih listova u mjesnim novinama, koje su izlazile u doba nestašice papira — izuzevši za zvaničene boljševičke listove. Držao sam nemogućim za jedno »slobodno« novinstvo i nedostojnim takovog novinstva, da započne svoj saobraćaj sa svojim čitaocima time, da štiti o stvarima, koje svatko vidi, a protiv kojih je dužnost svakog čovjeka da oštro protestuje. Ali... nikakva takva bilješka, pa ni koja od ovih, nije nikad ugledala svjetla javnosti. Hoću iznova da pokušam, da iznesem ovaj »novi list« pred oči javnosti, da je obavijestim o prilikama života u poltavskom kraju i o njegovim značajnim crtama. Nije nepravo, da će se ovi događaji posvuda pogovarati. Htjeli ili ne htjeli, ti će događaji biti u svačijim ustima, i oni će često biti pretjerani. Pravo je zlo to, što su se ovakvi događaji mogli desiti te da se u izvjesnoj mjeri nastavljaju. Proći mimo njih šutnjom, značilo bi vraćati s k nojevoj politici.

Poltava, 30. jula 1919.

Vladimir Korolenko.

mački duh (Rusi); nagingu anathizmu (što jest boljševizam); služe austrijskoj vladi u provadjanju njezinih matražnjačkih ciljeva; kako je usljiv Jevrejim, bio je usljiv i Srbin; poznate i ime Wenzels-laus. Nama su bili bedni drotari idealom, no Madjar ih gleda baš tako kako gledaju naši antisemiti poljačke Jevreje, a isto preziranje su trpeli češke hartneistice u Rusiji i češki krojači u Beču. Zar mislite, da nije dokazalo iskustvo ovim našim neprijateljima, baš kaošto to dokazuje antisemiti iskustvo o Jevrejima, da je Slaven nizak, nemoralan, ponizan? Turgenjev bio je tamkoćutan književnik, ali jedini Čeh njegovih romana je, koliko znam, ličnost niska, pohlepna, bescilna. Bilo je u ostalom časova, kad je čitatelj, možda i sam, oduševljeni panslaven, jednako nisko sudio o Slavenima — kad su Rusi begali sa ratišta. Izdali su nas, izdali antantu, izdali ceo svet, ne održaše obvezu, što ih je preuzela Rusija, kad je stupila u rat; ladne krvi izdali su Nemeima na smrt najuzvišenije ideale modernog dobra, slobodu ljudi, slobodu naroda, civilizaciju — i za što? Jer su išli, da si dele zemlju. Neka se seti čitatelj, što je onda mislio o Rusima i o Slavenstvu, o narodima višim i nižim, i kako mu je bilo, kad je Clemencetu bacio u lice ruskome narodu reč »Izdajala!« Zar mislite, da se zaboravlja na tako podlu stvar u nekoliko godina? Nakon stoljeća još predbacivaće to Rusima. A ipak znade čitatelj, da su to ljudi kao i mi, naša braća, koja će se dignuti na nivo naroda zapadnih a moguće još više. No zašto da prosudjujem Jevreja drugačije nego Slavena, nego Rusa?

— — — Neugodno ističe se kod naših antisemita stereotipnost njihovih spočitavanja: isto, što se pisalo proti Jevrejima za Hillsnera, piše se i danas. Da naši ljudi barem studiraju antisemitsku literaturu Dühtinga, Chamberlaina, Ed. v. Hartmanna, da pruže čitateljima nekoje misli! Njima je dovoljno »iskustvo« i zaboravljaju, da je to baš osobina praznovernih ljudi, da se zadovoljavaju »iskustvom« i da zabacuju razmišljanje. Verovanje u duhove, u čudesa, čarolije, u sablasti i nije drugo, već pouzdavanje u nekritičko iskustvo, u to što je tko video ili čuo, »rekao ti, što ti drago«. Na iskustva su se pozivala plemići, koji su se protivili oslobodjenju seljaštva; natražnjaci, koji su se bojali da dadu puku slobodu; crkva, koja nije htela da dade puku u ruke pismo; seljaci, koji nisu hteli da prime nove metode obradivanja tla. O tom se radi kod naprednjačkog čovjeka: da nadvlada u sebi tobožnje iskustvo (t. j. ogulaničeno znanje) razmatranjem, kritičkom spoznajom, verom u pravdu. Čitalac mora da je sebi svestan, te ništa ne dokazuje, ako »njegovi« Jevreji nisu ni zašto. Toga neka se spomeni svaki, koji se pošteno predaje jednoj novoj istini. Domala će spoznati, da pretežna većina ljudi »nije ni zašto«. — Jedva će naći nekoliko prijatelja, a s njima ide u boj protiv svih. Svet ga proganja najpriljavijim sredstvima, a ipak veruje taj junak, da su ljudi dobri i da će jednom svi spoznati i kako on ima pravo. Verovati, raditi, a ne zlobno psovati na one, koji smetaju! — — —

Opetujem: Antisemitizam je praznovera; protiv svega je zdravog razuma, te bi Je-

vreći celoga sveta bili u tajnom dogovoru ili te bi ma i samo držali skupa, te bi Jevreji nenavidili osobito Slavenima (Zar nisu najveći antisemiti Nemeći?); Čeh spočitava Jevrejima, da su išli s Austrijom, Austrijanac, da nisu išli s njim, Čeh, da su mađjaroni, klerikalni Slovak, da idu s nama protiv njega.

Praznovera zaslepljuje i ponižuje. Kako nizak pojam ima o češkom narodu gdje. Vikova—Kunetička, kad vidi najvećeg neprijatelja češkoga naroda u svakom židovčiću, prostom, ni za što bolje nesposobnom! Ljudi ne biraju samo prijatelje, nego i neprijatelje po svojim idealima — to neka uvažava antisemiti.

Antisemitizam svuda prati reakciju: kod nas mu je domaja u klerikalnom duhu »Čechu«; u Beču kod kršćanskih socijala, u Budimpešti kod »hrišćanske« vladave Friedrichove, u Rusiji kod Denjikima, kod katoličkih Poljaka, u Nemačkoj kod nacionala — iz razloga pojmljivih: jer je reakcionarstvo besmisleno, nasilno, jer se pouzda u niske ljudske nagone.

I odvaljivanje krivnje za boljševizam na Jevreje je posledica reakcionarnog mišljenja. Profesor Pekarž napisao je ostru antisemitsku raspravu »Jevreji i boljševizam« u Nar. List. 31. XI. Baš ovakova rasprava, njezini argumenti, ono što Pekarž vidi i ne vidi, mogu čoveku otvoriti oči.

Jevreji da su pred ratom vladali u Ugarskoj: vladali financijski, politički, žurnalistički. U ratu videli su mađjarski Jevreji zgodu da se osvete Rusiji za njezino protujevrejsko nasilje; da je učine neškodljivom, odlučili su ubiti je boljševizmom, stvoriti iz Rusije prvu jevrejsku veliku državu u Evropi; druga jevrejska država postala je u boljševičkoj Mađarskoj. Socijal-demokrati, partija također je jevrejska, štite taj boljševizam i to pokazuje »kako je moćna solidarnost jevrejstva u svetu«. Na koncu proglašuje Pekarž, da nije antisemita.

Tako piše o boljševizmu sveučilišni profesor istorije. Ta istorija! Svima je poznato (sem ovoj znanosti), da je bio za rat pokojni nadvojvoda i njegovi bečki hrišćanski socijali, a jednako antisemitski nacionali nemački; svima je poznato, da Mađjari (ne Jevreji) nisu zaboravili Rusima god. četrdesetosmu; niti boj Mađjara protiv Srba ne da se tumačiti antisemitski. No neka! Po Pekaržu, autoru knjige o Valdštynu »ovladala je carsku Rusiju nevelika četa odlučnih i rafinovanih, malne posvećena jevrejskih revolucionara« — i to su bili dakako nitkovski pustolovi; no zašto da verujem, da je ova pobednička pustolovnost jevrejska nitkovluk, a pustolovnost Valdštynova da je čin vredan udivljenja?

Članak Pekaržev prilog je nekritičnom antisemitskom »iskustvu«. Fakt, da je Trockij Jevrej, da je Kun Jevrej, da ima u Pešti 300.000 Jevreja, temeljna je spoznaja Pekarževa. — Zd. Nejedly razotkrio je znanstvena vrela ovog iskustva Pekaržeta: »Neue Freie Presse«, »Prager Tagblatt«, »Sozial Monatshefte«. »Nije vidljivo, da je imao uopće pri ruci originalna vrela, što mu je bila dužnost, hoće li kano istoričar prosudjivati rusku revoluciju. Verovatno ne pozna ni ono, što je izašlo u češkom prevodu. Ima samo nemačko-je-

vrejske novine...« Časopis »Židovski socijalista« nadopunio je kritiku Nejedloga, pokazav, da ne samo boljševizam, nego i druge ruske partije imaju medju svojim prvacima Jevreje. Pekaržu nije u njegovoj antisemitskoj slepoci jasno, što znači konačno njegova nauka o Jevrejima; isto »iskustvo«, koje danas dokazuje, da su Jevreji nosioci boljševizma, dokazivalo je u devedesetim godinama, da su nosioci liberalizma. Liberal i Jevrej bila su u nas sinonima; i socijaldemokracija bila je (i Pekaržu je i sada) jevrejska. Setimo se, što znači u istoniji ljudskog duha liberalizam, socijaldemokracija, boljševizam. Je li uopšte moguće raspravljati o antisemitskoj nauci, da su živo duševno vodstvo u 19. veku imali Jevreji, t. j. ne Rousseau, ne Mill, ne Conte, ne Hegel, ne Nietzsche, ne Tolstoj, ne puk, ne plemstvo ne nacije, ne Vilim II., nego neobrazovani, prljavi jedino pomamni za novcem poljački Jevrej? U čemu se razlikuje ova praznovera od verovanja u veštice, koje vladaju svetim svojim djavolskim znanjem? Ukraj s ovim gdnim sanjanjem, koje guši našu veru u vladu morala, istine, ideala na svetu!

Pekarž se na koncu nekako ispričava i tumači jevrejski boljševizam nekim prirodnim idealizmom, ali prvo ne saglašavaju se ove isprike s onim, što je pisao isprva, a drugo pristaje ovaj idealizam i na veštice.

Rekao sam, da je okrivljivanje Jevreja zbog boljševizma plod reakcionarnog naziranja. Po Pekaržu da su Jevreji nenavideli Rusiju, što ih je potlačivala. »Pustimo po strani pitanje, je li mogla Rusija, misleći na svoje priproste, neobrazovane muzike, predati ih bez zaštite žrtvom principu građanske jednakosti«. Zar Pekarž još vavek veruje, da je demokratizam pogibeljna stvar, pred kojom je car s pravom štiti Rusiju? Svi rus. carevi zajedno (nastavlja Pekarž u tom stilu) da nisu skrivili toliko tartarskih razbojstva koliko boljševici, »tati, razbojnici, lanceši«. Ali što je spravljala banda razbojnika i palikneća u Češkoj? Uništavala je svu kulturu, spaljivala crkve, razarala gradine, bacala u vatru inteligenciju; zar će Pekarž nazvati i husitstvo kneždom, razbojništvom, verižnim trgovanjem? Ne može biti drugačije već da se Pekarž odlučuje za Friedrichovu vladu u Ugarskoj, u čemu se dobro očituje politička nepronicavost antisemitizma. Antisemitizam u Ugarskoj je »pokret prirodjen i sigurno prost od spoljašnih političkih spekulacija bilo koje vrste«, dok je boljševizam bio »jevrejsko-nemački švindl« u Pešti, vatoši »velikom jevrejskom većinom«, ovladanom jevrejskom žurnalistikom, jevrejskim novcem i socijaldemokratskim Jevrejima. Što je u ostalom u Pekaržovoj filozofiji istorije prirodjenost a što švindl?

Tko uostalom čita Pekaržev članak između redaka, videt će, da ga moguće više od ruskih Jevreja uzrujava ono, što je izrazio rečima: »češki istoričar će se jednoć sramiti, kad bude pričao o agitaciji u češkim naprednim strankama u proleće 1919 god. za brzi povratak čeških sibirskih legija«. Taj češki istoričar sramio se već jedamput i napisao o tome spis »Masarykova češka filozofija«.

Iz židovskog svijeta.

O »Vaad Haaraacot« (Vijeće židovskih delegacija) donša »Židovska novinska centrala« u Zürichu ovaj prikaz jednoga učesnika:

Prije no što smo stigli u Pariz, bilo nam je jasno, da odbor židovskih narodnih vijeća treba da stvori trajnu uredbu za provodjanje svojih zaključaka i za daljnje vodjenje zastupstva židovstva. Pariški je odbor iza duljih vijećanja u septembru stvorio konačno zaključke i ustanovio statut za »Vaad Haaraacot«, koji će se domala objelodaniti. Odbor će na osnovu svojih punomoći nastaviti rad do dovršetka mirovne konferencije. Ove se punomoći odnose ne samo na prava manjine nego i na pitanje pogroma i pripomoćne akcije. Nakon dovršetka mirovne konferencije imao bi »Vaad Haaraacot« preuzeti poslove u sjedištu lige naroda. Dobro znamo unutrašnje i spoljašnje poteškoće. Ali s organizacijom će se početi već sad i židovstvo će imati prilike, da odredi svoje stajalište prema tome pitanju. »Vaad« će imati da provede samo one zadatke, koji prekoračuju djelatnost pojedinih zemalja, osobito će imati da zastupa židovstvo kod lige naroda. Baš iskustva posljednje godine dokazala su potrebu centralnog organa za obranu židovskih interesa, koordinacije pripomoćne djelatnosti i uređivanja seobe Židova. Očekujem, da će i zapadni Židovi osobito američanski, podupirati tu instituciju, ma da se ne radi o zaštiti njihovih interesa. »Vaad« bi se imao konstituirati pod konac ljeta 1920. Dotle bi iza dovršetka konferencije mira imao da vodi njegove poslove privremeni izvršni odbor, koji će sastojati od političkih i gospodarskih strukovnjaka. Iza svoga konstituiranja »Vaad« će odrediti konačnu egzekutivu. Svaka zemlja sa bar 5000 Židova imat će pravo na jednog zastupnika. Svijesno će židovstvo za cijelo dati svoj glas za »vaad« i ne će htjeti da se dade odvratiti protivštinom nenarodnih elemenata.

Pogromi u južnoj Rusiji. Pogromi su ponasli ne samo po broju, već i po brutalnom načinu, kojim se provode. Ljudska ih fantazija ne bi nigda mogla zamisliti tako strašnim: Izgredi, kod kojih padoše žrtvom židovske kuće i nekoliko desetaka ljudskih života, prolaze bez pažnje, pa ih čak ni židovski listovi ne spominju. Dok nema ma stotine žrtava, ne usudjuju se niti protestovati. U mnogim gradovima slijede pogromi u kratkim razmacima jedan za drugim. U Balti bijaše za redom 16 pogroma, u Jelisabetgradu 66. Jedna razbojnička družba slijedi za drugom; a svaka se odlikuje svojom pogromskom metodom. Jednoj je milija pljačka i pokolj, drugoj je glavni cilj oskvnjivanje židovskih djevojaka, treća se vježba u plemenitoj vještini paleža itd. Tako je nahrupila jednoga dana u Jekaterinoslav neka kosačka rulja, a njihov se vodja ovako einički izjavio: »Nemamo ovlasti, da ubijamo, jer bi Englezi bili protiv toga; ali smijemo otimati i pljačkati. Pa to će i za vas, Židove, biti dobro, jer ste poslije svakoga pogroma bogatiji!«

Engleska komisija u južnoj Rusiji. Engleski poslanik H. I. Mackindor, kojega je imenovala engleska vlada najvišim političkim zastupnikom za južnu Ru-

siju, polazi koncem novembra u pratnji odaslanika ratnoga ministarstva i ministarstva spoljašnjih djela u Rostov.

Londonski židovski politički krugovi smatraju put ove komisije osobito važnim. Nadaju se, da će prisutnost komisije u glavnom stanu Denjkinovu biti od povoljna utjecaja na odnose između dobrovoljačke vojske i židovskoga naroda. Mnogi naš razlozi potiču, (a držimo (tako piše londonski židovski dopisni ured), e da je vlada u tom pogledu dala komisiji potrebne upute.

Povrh toga su i židovski političari informirali poslanika Mackindora o židov. situaciji u južnoj Rusiji, da spriječe tako čestu nažalost činjenicu, te je antisemitska propaganda protiv Židova utjecala na neinformirane evropske zastupnike.

Jedna Denjkinova proklamacija. Engleski poslanik Halowe, koji se tek nedavno vratio kući s puta po Rusiji, objelodanjuje u engleskom novinstvu interesantne podatke o položaju u Rusiji.

Iz ovih se podataka razabire, kako javlja židovski dopisni ured iz Londona, da je general Denjkin upravio proklamaciju na radničke mase, te veli među ostalim: »Ja ću ukloniti svu revolucionarnu nečistoću, a vlast ću povjeriti stručnjacima umjesto Židovima i pobjeglih zločincima. Uspostavit ću red i privatno vlasništvo. Tko je s tim nezadovoljan, neka stupi u otvorenu borbu sa mnom. Ali me zaboravite, da general Denjkin te poznaje šale!«

Kako se iz docnije datiranih dokumenata razabire, doista je Denjkin dokazao, da ne poznaje »šale«. Započeo je svoj »rad pročišćavanja« vješanjem svijuju, na koje je posumnjao. Neopisv je strah židovskoga stanovništva.

Odbor za pripomoć Židovima u Ukrajini održao je miting u Londonu dne 9. novembra. M. Grossmann ocrtao je tragičke prilike Židova u Ukrajini te je pročitao listinu od 175 gradova i gradića, u kojima su masakrirali Židove. Dr. Korallnik (koji je neko vrijeme bio i urednik »Agrarier Tagblatt«) protestuje protiv indiferentnosti zapadnih Židova. Razvio je okrutno-grozne slike. Slušateljima su navrle suze na oči, kad je opisao, kako je usmrćena koja stotina židovskih porodica u Granovu i kako je jednome starcu od 70 godina, koji je umakao smrti, bio uskraćen hljeb te je umro od glada.

Poljska i pitanje subotnjeg počinka. Kako je poznato, potpisala je Poljska mirovni ugovor, te preuzela na sebe obvezu, da će pružati narodnim i vjerskim manjinama zaštitu za njihove narode i vjerske zahtjeve. Osobit pasus toga ugovora bavi se i pitanjem svetkovanja subote, te se izričito veli, da oni Židovi, koji svetkuju subotu, ne trebaju nedeljnom zatvoriti radnje. Pa ipak poljske oblasti sile Židove na nedjeljni počinak. Židovskoj deputaciji, koja je u toj stvari poslala zemaljskom maršalu, odgovorio je maršal, da to ne spada u njegovu kompetenciju, pa neka se odaslanstva uputi komisiji, kojoj to pripada. Privatim rekao je maršal, da bi bilo u interesu Židova da svetkuju nedelju, jer bi inače lako moglo doći do pogroma u Poljskoj. Svjetovao je komisiji, neka stvoji visok vjerski autoritet poput pape u katolika, koji bi imao pravo da preloži svetkovanje subote na nedelju.

Osnutak banke za obnovu istočno-židovskog gospodarstva. Dr. Mihael Ringel, predsjednik žid. narodnog vijeća za istočnu Galiciju, podao je jednom zastupniku žid. dopisne centralne informacije o pitanju obnove uništenog žid. gospodarstva u istočnoj Evropi. Prema ovima jesu u Americi u punom jeku pripreme za osnutak jedne banke s dioničkom glavnicom od deset milijuna dolara, uz koje će putem zajma biti lako nabaviti daljnjih četrdeset milijuna dolara. S tiskanjem dionica, koje bi se imale plasirati kod Židova, već je započeto.

Antisemitizam u Bukovini pod rumunjskom okupacijom. Još do nedavna živjele su sve narodnosti u Bukovini u najboljem prijateljstvu — Rumunji, Ukrajinci, Židovi, Nijemci i Poljaci. Reformovano državno vijeće priznalo je jednakopravnost svijuju narodnosti, a Židovi imali su 9 od ukupno 30 zastupnika. Isto tako bili su zastupnici u izvršnom vijeću pokrajine. Naravno protivila se centralna vlada u Beču, poduprta po antisemitima i asimilantima u Beču, ovoj židovskoj samoupravi, ali su imali uspjeha tek kad je za vrijeme rata vojnički režim Židovima donio proganjanja.

Nakon sloma austrijske države, bila je jedna od prvih autonomnih organizacija Židovsko narodno vijeće za Bukovinu, koje je osnovano mjeseca septembra 1918. godine. Mjeseca oktobra formulisalo je ono svoja politička temeljna načela i zahtjeve u pogledu nacionalnih pitanja, zaštite manjina i palestinskog pitanja.

Kad su ušli Rumunji, naišli su na dobro organizovano židovstvo. Započeli su odmah s njihovim običnim malim proganjanjima, izumili su »strance«, izdavalili maloge o izgonu, zatvorili zemlju za sve, koji su htjeli u nju ući, te su pokušali da izazovu otpor raznim izazovnim činima.

Ovim držanjem Rumunja prijeti pogibao potpunom priznanju svih prava, što si ih Židovi stekoše. Prema naredbi, kojom se uređuju izbori za konstituantu, treba za sticanje prava izbora doprineti velik broj dokumenata, kako se to već prije tražilo u dekretu o naturalizaciji Židova.

Vjerojatno je, da će se Židovi u znak protesta ustegnuti od glasovanja. Okupacijone vlasti vode istu antisemitsku politiku, koju vode na drugim područjima zakonodavstvo i uprava. Židovski činovnici otpuštaju se ili se od njih traži da ureduju na rumunjskom jeziku, što im je nemoguće, silom se traži izlika, da ih se makne sa dosadašnjeg djelokruga. Ovaj svoj postupak označuju Rumunji »kao nužnu posljedicu ratnog stanja«.

Ministar Srobar o židovskom pitanju. Ministar Srobar, poznat sa svojih odredaba, koje su ekonomski uništile hiljade židovskih obitelji u Slovačkoj, izjavio se na skupštini župana i poslanika u Košicama o židovskom pitanju u Slovačkoj, te među inim rekao ovo:

»Židovi u Slovačkoj traže u zadnje vrijeme uže veze sa slovačkim pučanstvom. Držim, da je u interesu Židova, države našega naroda, da židovstvo ove zemlje goji intenzivni odnošaj prema narodu, da napusti izolaciju. Nestat će time svako nepovjerenje i sumnjičenje kao preostatak prošlih vremena. Židovstvo dužno je, da

dokaže svoju privrženost i ljubav prema domovini i narodu činima, te treba da se priključi jednoj stranci, koja mu je idealno ili gospodarski najbliža ili da stvoji posebnu stranku, na čiji rad ne će moći pasti sumnja nepatriotizma ili protunarodnoga tuda. Nijedna država ne može trajno da se odriče židovske sposobnosti i poduzetnosti te židovskog kapitala. Po gotovo to ne može činiti mlada država, koja sve institucije s temelja gradi, i kojoj je s toga svaki poštenj suradnik rado vidjeni pomagač.

Memorandum žid. narodnog saveza za Slovačku. Židovski narodni savez u autonomnom području karpatskih Rusina upravio je na poticaj žid. narodnog saveza za Slovačku memorandumu guverneru karpatsko-rusinskog područja, koji bi se imao predati ministru predsjedniku Tusaru. Oni traže a u t o n o m n u vjeroispovjednu organizaciju, mogućnost slobodnog ispovjedanja židovske narodnosti, te upućuju na to, da se zastupnici židovstva, koje iznaša 15%, a u gradovima pače 30—40% pučanstva, kod stvaranja temeljnih osnova za izgradnju države nijesu saslušali. Oni traže, da se sasluša savjet zastupnika židovskog pučanstva.

Zakoni o sticanju građanskih prava u Americi. Iz Washingtona javljaju londonskom židovskom dopisnom uredu, američki kongres snuje pooštrenje sadašnjih ustanova o naturalizaciji. Po tom nacrtu zakona morali bi znati svi, koji se natječu za američko građansko pravo, govoriti i pisati engleski. Žene i djeca imigrirana ne postaju kao dosele naturalizacijom svojih muževa odnosno roditelja američkim građanima. Oni moraju sada sami zatražiti naturalizaciju i položiti građansku prisegu.

Inostrancima, koji su služili u američkoj vojsci, ne će se praviti poteškoća, da steknu građansko pravo. Osobite se mjere poduzimaju protiv useljivanja »nepoželjnih elemenata«.

Židovi u Perziji. O Balfourovoj deklaraciji saznali su perzijski Židovi po jednom telegramu cionističke organizacije u Petrogradu. Pročitao se u sinagogi te je pobudio veliko oduševljenje. Molile su se molitve zahvalnice i klicalo se od radosti nad novim izbavljenjem. Izabrao se zbor mladih ljudi, da obrazuje cionistički odbor.

Zemlju su snašle mnogojake zarazne bolesti — tifoid, tifus, povratna groznica i kuga, uzrokovane velikom gladi. Od 7000 teheranskih Židova umrlo je 1000 od bolesti i glada. Pomoć, koju su poslali američki Židovi, spasila je ostalima život.

Razaslanj su cirkulari na sve strane Perzije, gdje ima Židova, koji su ih pozivali, da osnuju cionistička društva.

Stogodišnjica rođenja George Elliotove. Londonski židovski dopisni ured javlja: Dne 22. novembra sastala se u Londonu skupština da proslavi stogodišnjicu rođenja znamenite spisateljice George Elliot, koja je između ostaloga i autorica poznatoga cionističkoga romana »Daniel Deronda«. Skupština, koju je sazvalo londonsko cionističko akademsko društvo, protekla je dostojno.

Čitavo je englesko novinstvo posvetilo tom zgodom pjesnikinji opširne članke.

PARIS

136. Boulevard Magenta. Téléphone Nord 28-96.

Agenturni i komisioni posao

Henry H. Neuman.Tvrta raspolaze zagrebačkim
REFERENCAMA.DOPISIVANJE na srpsko-hrvatskom,
francuskom, engleskom, španjolskom,
talijanskom i njemačkom jeziku.**HATIKVA DOPISNICE**zdalo žid. akad. društvo JUDEJA
dobivaju se kodPovjereništva žid. narodnog fonda
ZAGREB, Ilica 31.
Cijena 2 K po komadu.**Tražimo**za upraviteljicu „ŽIDOVSKJE ĐAČKE
MENZE“ sobu s namještajem. Mo-
limo sve naše dobrotvore, da nam i
u tome idu na ruku, jer je uspješno
djelovanje menze o tome ovisno.

Odbor „Židovske đačke menze“

Natječaj.Kod ove općine raspisuje se natječaj
na mjesto vjeroučitelja istodobno kantara
(hazan).

Plaća : mjesečno kruna hiljadu.

Rok natječaja : do 31. prosinca 1919.

Za eventualna objašnjenja obratiti se
potpisanoj općini, kojoj natjecatelji imaju
podnijeti molbe sa dotičnim ispravama.

Izraelska Općina Dubrovnik.

Goriva drvaI vrsti imadem i držat ću stalno
na skladištu i to piljena i cijepa-
pana, na hvate i vagone. Za-
jamčujem brzu i točnu izvedbu
cijenjenih narudžaba, za koje
najučtivije molim.

Skladišta:

Savska cesta 58. i Tratinaka cesta 21
Telefon 23-50.**SIMON KRON****U MJESTO KOKSA**

može se rabiti u željeznoj peći (Koks-peći)

DRVENI UGLJEN.

Dobiva se po 100 kg. (4 vreće) za K 120 kod

Hrvatskog prometnog društva za ugljen.

A. O. Schwarz, Ilica 26.

TVORNICA ŠTAMPILJA

ŠANDOR SCHNELLER

REZBAR — GRAVEUR

ZAGREB

STROSSMAYEROVA ULICA BROJ 6.

Najprikladniji je dar židov-
skoj mladeži za :-:**HANUKU**

novoizašla knjiga dra. I. Altarca

SABATSKI SASTANCINarudžbe neka se šalju na
Umjetnički nakladni zavod
„Merkur“ Zagreb, Ilica 31./I.
Cijena K 10.—

NA VELIKO

NA VELIKO

MANUFAKTURNE ROBENUDJA UZ JEFTINE
CIJENE TVRTKA**I. DRAGONER,**

ZAGREB, ILICA 21. (dverište)

KONZUM D. D.

ZA PROMET SA ROBOM.

ZAGREB, Ilica 37.

Telefon 23-48, brzojavni „DIONKONZUM“

Prodaje sve vrsti koloni-
jalne i specerajske robe

na veliko.

169

JOSIP BRÜLL

špediterska radnja

ZEMUN

Bežanijska ulica 22. 147

TRGOVINA PORUČSTVA

JULIO SINGER

ZAGREB, ILICA 52.

TELEFON 19-26.

SCHOTTEN I DRUGVrhovčeva ulica **ZAGREB** Vrhovčeva ulica**Prodaja vreća.**

Kupuje sve vrste rahljenih vreća

uz najvišu dnevnu cijenu. :-:

168

Norbert Weiss

Agenturna i komisionalna radnja

ZAGREB

Bakačeva ul. 4. — Telef. 733

Nudja kolonijalnu i
specerajsku robu sa
skladišta u Zagrebu. 128**A. Schrenger**

Zagreb

Baruna Jelačića ul. 2.
Telefona broj 20-89.**Prodaja cipela**na veliko i malo
Zagreb, Jurišićeva ulica 7
u dvorištu
poslovođa **MAKSO BOROVITZ.**